

Література:

1. Азимов Э.Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э.Г. Азимов, А.Н. Щукин. – М.: ИКАР, 2009. – 448 с.
2. Вагнер В.Н. Методика преподавания русского языка англоговорящим и франкоговорящим на основе межъязыкового сопоставительного анализа / В.Н. Вагнер. – М.: ВЛА-ДОС, 2001. – 240 с.
3. Жлуктенко Ю.О. Порівняльна граматики української та англійської мов / Ю.О. Жлуктенко. – К.: Радянська школа, 1960. – 160 с.
4. Кочерган М.П. Основи зіставного мовознавства / М.П. Кочерган. – К.: Академія, 2006. – 424 с.
5. Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность / Л.В. Щерба. – Л.: Наука, 1974. – 428 с.

Полянська І. В., Чернявська С. М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут»
м. Харків, Україна
e-mail: irapolwuhu@gmail.com

ПОСІБНИК «ТРЕНІНГ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ...» - ВТІЛЕННЯ ПАРАМЕТРІВ КОМУНІКАТИВНО-ІНТЕНЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЯК НОВОЇ БІОЗБАЛАНСОВАНОЇ ЕВОЛЮЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Think Different
(Думай по-іншому (англ.))
Steve Jobs
Решить проблему невозможно
на том же уровне мышления, на
котором она возникла
А. Эйнштейн
Образование – это не информация,
а трансформация... Образование означает
вынуть что-то из глубины человека,...
привести его существо в проявленную
форму... – сделать его активным,
динамичным... Традиции надо
понимать, но не надо им следовать
Ошо.

Навчальний посібник «Тренінг іноземних студентів щодо підготовки до тестування та модулів з дисциплін «Українська мова як іноземна» та «Мова професійного навчання» [5] базований на матеріалах методичної бази, створеної для стратегічної реалізації концептуальних ідей інноваційного проекту «Комунікативно-інтенційна модель як нова біозбалансована еволюційна освіта» (КІМ як НБЕО). Цей проект автори досліджують, апробують та впроваджують на кафедрі української, російської мов та прикладної лінгвістики Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут» протягом останніх років. Відомий факт, що ми існуємо та функціонуємо в інформаційно-комунікативному просторі (ІКП) техногенної цивілізації [1], яку інтерпретують філософськи як постмодерністську картину світу. Важливими характерологічними ознаками її вчені називають численні ризики, «що вони постійно зростають» [4], серед яких не безпечнішою є інформаційна інтоксикація. За наслідок цих ознак можна вважати втрачання спільнотою цілісного світогляду, усвідомленого сприйняття світу, самих себе в ньому, свого призначення у житті, втрати здатності розуміти тенденції розвитку сучасності. Також відзначають загублення духовної центрованості в інтерпретаціях та втрачання спроможності викладачів і студентів протистояти маніпулюванню їхньою свідомістю. Відомо, що у наш час відбуваються циклічні зміни у розвитку планети Земля, перехід її у високочастотний вимір, зміни резонансу Шумана. Зважаючи на всі ці епохальні планетні події, вкрай важливим стає формування та розвиток можливого необхідного позитивного впливу кожної особистості завдяки еволюційним змінам її індивідуальних параметрів на створення нової колективної свідомості. На нашу думку, КІМ як НБЕО можна репрезентувати в якості можливого засобу не тільки нівелювання негативних впливів кризової традиційної лівопівкульної освіти (ТЛО), що було обґрунтовано та доведено у наших попередніх публікаціях [7]. Вважаємо також, що КІМ як НБЕО активно сприятиме подоланню вищеназваних ризиків, формуванню необхідних якостей, що про них йшлося вище, які вкрай потрібні задля виживання викладачів і студентів в умовах ІКП. Одним з чинників цього процесу є створення нової методичної бази, що вона абсолютно корелює, тобто відповідатиме інноваційній спрямованості нашої моделі.

Постановка проблеми. Як було доведено у попередніх публікаціях, КІМ як НБЕО інтерпретуємо як концептуально інноваційну технологію [6; 7], оскільки вона виходить за межі кризової поширеної ТЛО, створює новий освітянський простір та її можна вважати за один з можливих варіантів подолання негативних наслідків впливу ТЛО на стан здоров'я всіх суб'єктів начального процесу. Однак методологічна база КІМ як НБЕО дотепер залишалася традиційною, характерною задля пануючої системи освіти, хоча під час досліджень та впровадження моделі ми активно розробляли та використовували специфічні прийоми, інструментарій та систематизували, апробували матеріали задля проведення занять. Вочевидь необхідно було розв'язати таку суперечку, коли застосована раніш методологічна база не відповідала параметрам і моделетвірним принципам КІМ як НБЕО. Задля аналізу ми використали у даній статті навчальний посібник «Тренінг іноземних студентів щодо підготовки до тестування та модулів з дисциплін «Українська мова як іноземна» та «Мова професійного навчання» [5].

Аналіз попередніх досліджень. Проблеми створення та розроблення методологічної бази викладання лінгвістичних дисциплін, а саме підручників як її найважливішого складника активно та докладно досліджували такі відомі вчені, як Костомаров В. Г., Митрофанова О. Д., Арутюнов А. Р., Вятютнев М. Н., Ізаренков Д. І., Зімня І. А., Пассов В. І., Бім І. Л. та інші. А. Суригін відзначав багатоплановість як провідний принцип створення підручників нерідної мови. М. Каган розвивав особистісно-орієнтований підхід до складання підручників. Також можна відзначити дослідження мовлення як провідника інформації відомого мовознавця Жинкіна Н. І. під час створення методологічної бази підручників з іноземної мови.

Здійснюючи моніторинг останніх публікацій щодо підготовки різноманітних методичних матеріалів, ми звернули увагу на цікаву статтю А. В. Іванчук, М. М. Гунько, Д. М. Довгалюк [3], у якій цілісність світогляду студентської молоді пропонують встановлювати та розвивати за допомогою структурування навчальних матеріалів з технічних дисциплін. Однак цей підхід також можна вважати за традиційний, що не виходить за межі ТЛО.

Мета статті полягає в тому, щоб обґрунтувати концептуальні принципи створення навчального посібника «Тренінг іноземних студентів щодо підготовки до тестування та модулів з дисциплін «Українська мова як іноземна» та «Мова професійного навчання»; показати їх втілення та безпосередній зв'язок із основними параметрами моделі.

Виклад основного матеріалу. Абсолютно закономірним та зрозумілим є те, що інноваційна педагогічна технологія КІМ як НБЕО (про це було зауважено вище) потребує нового термінологічного тезаурусу, та відомі терміни, звичайно, в межах новітньої освіти набуватимуть іншого значення, глобально поширюючись та тотальне поглиблюючись. Так само сталося з термінологічним словосполученням «Методологічна база», який ми обрали за основний на позначення розроблених та впроваджуваних під час дослідження методів, прийомів, створеного різноманітного інструментарію, методичних та навчальних підручників. На нашу думку, цей термін певною мірою відбиває концептуальну новину КІМ як НБЕО.

Розгляньмо докладніше, як основні моделетвірні концептуальні параметри ми втілили в головні принципи відбору текстів, матеріалів, складання та інтегрування новітнього інструментарію, методів та підходів до викладання лекцій, інтерактивних, нетрадиційних прийомів та інформаційних технологій (в тому числі мульті-медіа технологій) під час створення навчального посібника «Тренінг іноземних студентів щодо підготовки до тестування та модулів з дисциплін «Українська мова як іноземна» та «Мова професійного навчання». Як відомо з попередніх публікацій, важливим параметром моделі є нетривіальні підходи до рішення будь-яких проблем. Тут ми маємо згадати висловлення відомого всесвітнього вченого Альберта Ейнштейна: «Не можна розв'язати проблему на тому ж самому рівні мислення, на якому вона виникла». Звичайно, ми ніколи не зможемо трансформувати кризову пануючу ТЛО, залишаючись в її межах, не змінивши системно її концептуальної ідеї, а лише впроваджуючи окремі, навіть і досить цікаві вправи, завдання та форми роботи. Необхідно принципово трансформувати мислення, тобто концептуальну інтерпретацію, парадигму освіти. Саме тому слоганом нашої моделі ми обрали разом зі студентами висловлення Стіва Джобса «Думай по-іншому!», адже ця метафора яскраво й точно відбиває інноваційний напрямок досліджень. Цей принцип нетривіальних підходів ми втілили в такі параметри. По-перше, ми використовуємо мотивувальну поліваріантну репрезентацію матеріалу за допомогою розробленої специфічної системи різноманітних запитань. Причому у нас перегорнуті акценти: запитання пропонуємо студентам не після лекції, а до та під час викладання інформації. Це базується на доведених дослідженнях Едварда де Бона [2] про те, що постійне надання готових апріорних знань притупляє, а не розвиває функціонування мозку. Можна запропонувати такі запитання, що вони активують і стимулюють діяльність студента під час заняття. 1) Пізнавальні запитання (або перевіряльні) на відтворення, розуміння, та усвідомлення інформації; 2) мотиваційні (або стимуляційні) запитання; 3) провокаційні запитання; 4) проектні (відкриті) запитання; 5) риторичні запитання; 6) логічні запитання; 7) образні (інтуїтивні) запитання; 8) причинні запитання; 9) запитання на нетривіальне мислення. По-друге, задля мотивування студентів та викладачів надаємо вимоги до складання української мови за рейтингом. Окрім традиційних вимог – відвідування занять 90%, наявності повного конспекту лекцій, своєчасного виконання домашнього завдання (Д/З) та модульного контролю (МК), – найважливішим пунктом є визначення рівня активування студентів протягом заняття та семестру в цілому. Задля цього використовуємо бонусну накопичувальну дворівневу американську систему. Перший рівень – активувальний, тобто перевірка, в якому стані знаходиться свідомість студента. Якщо студент усвідомлений і активований, постійно напоготові під час заняття і відповів не менш п'яти разів на поставлені запитання, – він отримує наприкінці заняття бонус (великий плюс). Другий рівень – визначення якості засвоєння

матеріалу, здатності створювати цікаві проекти, бути продуктивним, креативним – оцінку виставляємо після доповіді, репрезентації проектних Д/З, навчальних есе тощо. Кінцева рейтингова оцінка впливає з урахування результатів обох рівнів. Задля розвитку усвідомленості та мотивації студентів і викладачів ми використовуємо метод активного слухання, який передбачає вміння оцінювати доповідача (та будь-які явища) за системою РМІ, розробленою Е. де Боно [2], що вона полягає в здатності визначати плюси (Р), мінуси (М) та цікаві ідеї (І). Це розширює свідомість, сприяє формуванню навички не тільки критичного мислення (як в ТЛЮ), а й позитивного конструктивного проектного мислення.

Другий важливий параметр КІМ як НБЕО – це тотальна інтеграційна концепція, яку втілено у посібнику відображенням стильової та жанрової поліваріантності та поліверсійності сучасного мовлення. Це репрезентовано різноманітністю стилів та жанрів: у науковому стилі в його навчальній версії у різних галузях (економічній, історичній, філософській, комп'ютерній тощо); публіцистичному (ЗМІ, есе); розмовному (діалогічне, полілогічне мовлення); офіційно-діловому стилі (ОДС) (у жанрі заяв, резюме, пояснювальних записок тощо); також у художньому стилі (оповідання). Матеріал подано двома мовами (українською та російською), що задовольняє актуальні потреби сучасності. Це також активує чуття мови, мовну інтуїцію, а також сприяє подоланню лінгвістичного та психологічного бар'єрів. Кожний модуль містить завдання, що вони активують усі види мовної діяльності: читання, писемне мовлення, говоріння, аудіювання, комунікацію, врахування інтенції. В цьому втілюється принцип інтенційності як категорії, що з'єднує мислення та мовлення. Це має сприяти формуванню усвідомленого ставлення студента не тільки до вивчення мови, а й в цілому до його функціонування в складних умовах ІКП. З цією метою у преамбулах до модулів подано досконале роз'яснення щодо виконання кожного завдання, які інтенції тут реалізуються, які навички та уміння тренуються. Комунікаційність як екзистенційна категорія КІМ втілюється у принципі подання у посібнику лексико-граматичного матеріалу в аспекті комунікаційної діяльності. Також у підручниках превалюють вправи та завдання на формування навичок спілкування у різних ситуаціях з різноманітної тематики. Причому пропонуються усі види комунікації: усної-писемної, монологічної-діалогічної-полілогічної, усвідомленої, професійної, побутової тощо. Репрезентовані трансформаційні вправи, що передбачають розвиток уміння будь-який текст представити як різні види комунікації.

Висновки. Отже, пильно проаналізувавши параметри КІМ як НБЕО, ми визначили конкретні принципи їх реалізації у навчальному посібнику «Тренінг іноземних студентів щодо підготовки до тестування та модулів з дисциплін «Українська мова як іноземна» та «Мова професійного навчання». Перспектива подальших досліджень – створення комплексної методологічної бази КІМ як НБЕО.

Література:

1. Горошко Е. И. Информационно-коммуникативное общество в гендерном измерении / Монография/ Е. И. Горошко. – Харьков: ФЛП Либуркина Л. М., 2009. – 816 с.
2. Де Боно Эдвард Искусство думать: Латеральное мышление как способ решения сложных задач = Lateral Thinking An Introduction. – М.: Альпина Паблишер, 2015. – 172 с.
3. Іванчук А. В. Навчальний матеріал про кристаліти металів і сплавів як засіб формування елементів технічного світогляду майбутніх учителів технологій / А. В. Іванчук, М. М. Гунько, Д. М. Довгалюк // Зб. Наук.праць Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Вип. 49. – Київ-Вінниця, 2017. – С. 107-111.
4. Луман Н. Общество как социальная система [пер. с нем. А. Антоновский] – М.: Издательство «Логос», 2004. – 232 с.

5. Полянська І. В. Тренінг іноземних студентів щодо підготовки до тестування та модулів з дисциплін «Українська мова як іноземна» та «Мова навчання» в аспекті інтеграційної концепції комунікативно-інтенційної моделі / І. В. Полянська, С. М. Чернявська // Навчальний посібник – Х.: НТУ «ХПІ», 2019. – 161 с.
6. Полянська І. В. Комунікативно-інтенційна модель (KIM) як нова біобалансована еволюційна освіта (НБЕО) в аспекті концептуальної трансформації проблемного навчання / І. В. Полянська, С. М. Чернявська, І. А. Сладких, В. Ф. Шевченко, С. М. Шевченко, М. П. Заверющенко, О. Є. Немерцова // *Středoevropský věstník pro vědu a výzkum*. 2019. № 3 (55) Central European Journal for Science and Research. Praha: Publishing house Education and Science, 2019. – P. 58-63.
7. Полянська І. В. Комунікативно-інтенційна модель у контенті нової біобалансованої еволюційної освіти (розміркування щодо полеміки з колегами-філологами) / І. В. Полянська, С. М. Чернявська, І. А. Сладких // *Зб. Наук. праць Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Вип. 49. – Київ-Вінниця, 2017. – С. 154-157.

*Приходько В. С.,
Харківська державна академія фізичної культури,
м. Харків, Україна, ukr.in.mova@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ДОШКИ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій має забезпечити удосконалення навчально-виховного процесу навчання іноземних студентів та підвищити якість їх навчання. У зв'язку з цим відбуваються істотні зміни у процесі викладання фахових дисциплін, зокрема, цей процес відзначається на сучасному підході до навчання української мови. Отже, одним із засобів для вирішення освітніх та навчальних завдань у навчально-виховному процесі з української мови є використання інтерактивного мультимедійного програмно-технологічного комплексу на основі технології SMART Board, який частіше називають «інтерактивна дошка».

Безперечно, особливі переваги інтерактивна дошка має для навчання іноземним мовам (української /російської для іноземців). Заздалегідь підготовлений та підібраний навчальний матеріал (тексти, різноманітні вправи, графічний матеріал, аудіо- і відеоматеріали) при використанні його у поєднанні з інтерактивною дошкою слугує якісним базисом для введення або активізації матеріалу занять, повторення і закріплення мовних моделей та граматичних структур, вдосконалення мовленнєвих умінь і навичок з української мови.

Використання інтерактивної дошки надає можливість комплексної та логічної подачі навчального матеріалу при вивченні різноманітних мовних аспектів, удосконаленню іншомовних знань, умінь, навичок. Дошка також може бути використана для презентації країнознавчого матеріалу (культури та історії України) та стати корисним помічником у формуванні різних мовних і мовленнєвих компетенцій.

Зазначимо також, що інтерактивна дошка може бути використана на різних етапах навчання та для навчання різних аспектів мови: мовленнєвої зарядки, введення й відпрацювання нових лексичних одиниць, активізації граматичного матеріалу тощо [1].